

LBRIS

We know
books

COSMIN GHEȚĂU

**PSIHOLOGIA SOCIALĂ
ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ**

t...

TRITONIC

Tritonic Books

București – 2024

Cosmin Ghețau

PSIHOLOGIA SOCIALĂ ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

Copyright © Cosmin Ghețau

Copyright © TRITONIC 2024 pentru ediția prezentă.

Toate drepturile rezervate, inclusiv dreptul de a reproduce fragmente din carte.

TRITONIC

Str. Coacăzilor nr. 5, București

e-mail: editura@triton.ro

www.triton.ro

Tritonic București apare la poziția 18 în lista cu Edituri de prestigiu recunoscut în domeniul științelor sociale (lista A2) (CNATDCU):
http://www.cnatdcu.ro/wp-content/uploads/2011/11/A2_Panel41.xls

Colecția Sociologie este coordonată de prof. univ. dr. Gabriel Jderu.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**GHEȚĂU, COSMIN****Psihologia socială în lumea contemporană / Cosmin Ghețau, - București :**

Tritonic Books, 2024

Conține bibliografie

ISBN 978-606-749-753-3

316

159,9

Coperta: Alexandra Bardan

DTP: Ioan Dorel Radu

Editor: Rebeca Cojocaru

Comanda nr. SOC02/2024

Bun de tipar: Iunie 2024

Tipărit în România

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	9
INTRODUCERE.....	10
1. PSIHOLOGIA SOCIALĂ.....	15
Psihologia.....	16
<i>Psihologia în era contemporană.....</i>	17
Psihologia socială.....	18
Cercetarea socială.....	21
<i>Anchetata socială și corelația.....</i>	22
<i>Experimentul și cauzalitatea.....</i>	24
2. COMUNICAREA.....	30
Transmiterea sensului.....	31
<i>Modele de comunicare.....</i>	31
Comunicarea verbală.....	37
Comunicarea nonverbală.....	39
<i>Gesturile.....</i>	41
<i>Expresiile faciale și emoțiile.....</i>	45
<i>Depistarea înșelăciunii (prin comportamentul non-verbal).....</i>	48
Diferențe între canalele de comunicare verbale și cele non-verbale.....	50
<i>Copii și cuvintele.....</i>	52
3. GÂNDIREA SOCIALĂ.....	55
Cogniția socială.....	56
Percepția.....	58
Formarea impresiilor.....	61
<i>Teorii aplicate asupra formării impresiilor.....</i>	63
Paradigme istorice în formarea impresiilor.....	63

Teoria formării impresiilor în contextul contemporan.....	65
O gândire mai lentă?.....	66
4. PROCESELE DECIZIONALE.....	70
Procese mentale în acțiune.....	71
Scheme mentale.....	73
Clasificarea schemelor. Scheme mentale.....	74
Accesibilitatea schemelor (judecata socială).....	75
Euristicile.....	78
Clasificarea euristicilor.....	79
Atribuirea.....	84
Erori în atribuire.....	86
5. SINELE.....	91
Descoperind sinele.....	92
Cunoașterea sinelui (<i>self-knowledge</i>).....	93
Iluziile pozitive.....	94
Stima de sine.....	98
Stima de sine scăzută.....	99
Rețelele sociale și stima de sine.....	102
Controlul inhibitor (controlul sinelui).....	105
Componentele controlului inhibitor.....	106
6. SCHIMBAREA ATITUDINII.....	111
Atitudinile.....	112
Relația dintre comportament și atitudine.....	114
Formarea atitudinilor.....	115
Schimbarea atitudinii.....	118
Disonanța cognitivă.....	123
Teoria Disonanței Cognitive.....	125
7. INFLUENȚA SOCIALĂ.....	130
Validarea socială.....	131
Teorii ale validării sociale.....	131
Raritatea și influența socială.....	133
Conformitatea.....	134
Puterea minorității.....	137
Persuasiunea.....	140
Principiile persuasiunii.....	142

Autoritatea.....	144
Autoritatea în context experimental.....	145
Principii psihologice identificate cu ajutorul experimentelor Milgram.....	148
Experimentul lui Milgram în prezent.....	150
Puterea contextului și influențele situaționale.....	152
Mecanisme defensive. Reactanță psihologică.....	154
8. GRUPURILE SOCIALE ȘI ACȚIUNEA SOCIALĂ.....	157
Grupul social.....	158
Formarea grupului social.....	160
Structura grupului social.....	162
Mișcarea Socială și Comportamentul Colectiv.....	164
Grupurile online.....	167
Mișcarea socială în mediul online (<i>Grupurile online</i>).....	169
Acțiunea socială.....	170
Efectul spectatorului.....	171
Influențele contextului.....	174
9. DEVIANȚA ȘI COMPORTAMENTUL ANTISOCIAL.....	179
Devianța.....	180
Grupul social și devianța.....	180
Originile comportamentului deviant.....	181
Violența și agresivitatea.....	185
Criminalitatea.....	187
Asocierea diferențială.....	188
Devianța digitală. O formă distinctă a devianței?.....	190
Hărțuirea digitală (<i>cyberbullying</i>).....	192
Pirateria digitală.....	193
Criminalitatea cibernetică și ingineria socială.....	195
10. PREJUDECATA, STEREOTIPURILE ȘI DISCRIMINAREA.....	198
Formarea prejudecăților.....	199
Prejudecățile.....	202
Stereotipurile.....	203
Discriminarea.....	205
Efectele stereotipurilor și ale discriminării.....	208

11. ATRACȚIA ȘI RELAȚIILE ROMANTICE.....	212
Legăturile sociale.....	212
<i>Prietenia</i>	215
<i>Similaritatea și apropierea</i>	216
<i>Atractivitatea</i>	217
Iubirea și relațiile romantice.....	218
<i>Partenerul ideal? (Atractivitatea fizică)</i>	218
<i>Iubirea</i>	221
<i>Natura iubirii</i>	226
Iubirea în era digitală.....	229
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE.....	234
Index.....	256

CUVÂNT ÎNAINTE

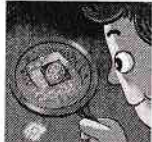
Lucrare este rezultatul pasiunii mele față de psihologia socială pe care am dezvoltat-o de-a lungul anilor. Interesul pentru acest domeniu a luat naștere în timpul licenței, când am urmat pentru prima dată un curs de psihologie socială. Atunci, așa cum sunt și acum, am fost atras de aplicabilitatea sa în aspectele obișnuite ale vieții de zi cu zi, observând cum fenomenele discutate în teoriile sale pot fi întâlnite frecvent în experiența cotidiană.

Deși am fost interesat încă din anii de licență, am început să studiez în profunzime domeniul psihologiei sociale, ca urmare a unei oportunități apărute în timpul doctoratului în sociologie, când am avut ocazia să predau seminarii de psihologie socială. În acei ani, am decis pentru prima dată că îmi doresc să activez în acest domeniu și mai mult, îmi doresc să împărtășesc cunoștințele acumulate cu ceilalți.

Cartea este rezultatul dorinței mele de a împărtăși pasiunea pentru acest domeniu, prezentând Psihologia Socială într-un mod accesibil publicului larg. Am urmărit să-mi ating scopul prin expunerea principalelor noțiuni ce descriu lumea în care trăim zilnic și care pot oferi un ghid valoros pentru navigarea mai ușoară prin lume.

În procesul de redactare și simplificare a conceptelor, m-am bazat pe experiența didactică acumulată de-a lungul anilor. Cu toate acestea, cartea nu ar fi ajuns la nivelul actual fără ajutorul enorm oferit de numeroase persoane, începând cu studenții care m-au motivat pe parcursul anilor, contribuind la formarea ideilor mele și oferind feedback cu privire la claritatea multor secțiuni din carte, până la colegii și prietenii de la facultate.

Identitatea vizuală:

În detaliu – detaliază conceptele de interes sau oferă informații suplimentare legate de un fenomen distinct discutat pe parcursul materialului.

În viața de zi cu zi – ilustrează exemple în care lucrurile discutate pe parcursul materialului au aplicabilitate în viața cotidiană, de multe ori oferindu-se exemple concrete de întâmplări în care lucrurile discutate și-au jucat rolul.

Reflecție – conține întrebări ce doresc să provoace cititorul la o analiză mai în detaliu asupra datelor prezentate.

De reținut – atrage atenția asupra unor concepte centrale.

Punem la dispoziția cititorului materiale digitale suplimentare pe tematicile fiecărui capitol, respectiv prezentări grafice ale subiectelor discutate, ce includ și alte resurse precum referințe suplimentare sau materiale video online ce abordează temele discutate. Adresa web ce direcționează cititorul către aceste resurse se regăsește la finalul fiecărui capitol într-o căsuță dedicată după secțiunea „Sinteză”.

Cititorul poate accesa și pagina web dedicată cursului de psihologie socială pe care autorul cărții îl predă în cadrul facultății unde este titular (adresă web: <https://psihosoc.wordpress.com/>), pagină pe care, pe lângă materialele menționate anterior, se regăsesc și alte materiale dedicate procesului de învățare și unde se vor realiza actualizări semestriale.

1. PSIHOLOGIA SOCIALĂ

În această secțiune

Psihologia

Cercetarea socială

Psihologia socială

Ce este mai exact psihologia socială? Este o ramură a psihologiei ce se concentrează asupra modului în care indivizii interacționează și se influențează reciproc în cadrul comunităților și al societății în ansamblu. Ea analizează procesele psihologice implicate în formarea opiniilor și a atitudinilor, oferindu-ne astfel o înțelegere mai bună a modului în care interacțiunile sociale modelează gândirea, sentimentele și comportamentul nostru.

Într-o lume în continuă mișcare, precum cea în care trăim astăzi, studiul psihologiei sociale devine din ce în ce mai relevant. Prin explorarea acestui domeniu, avem posibilitatea să observăm cum lumea din jur ne influențează opiniile și comportamentele, iar aici nu ne referim doar la lumea fizică cât și, relevant mai ales în era în care trăim, la cea virtuală. Cu ajutorul psihologiei sociale, putem dezvolta o perspectivă critică asupra informațiilor pe care le primim și putem lua decizii avizate în ceea ce privește inclusiv (amintindu-ne semnala de mai sus despre lumea digitală) conținutul pe care îl consumăm.

Psihologia; studiul științific al minții și comportamentului

Există o tendință de a privi știința ca o modalitate de înțelegere a lumii fizice – cum interacționează atomii, moleculele și materialele pentru a determina ce se va întâmpla cu noi în viitor (Crisp, 2015). Dar există și oameni de știință interesați de modul în care funcționăm ca indivizi, aceștia activând în domeniul social. **Psihologia** este una dintre disciplinele parte din acest domeniu larg al științelor sociale și este definită ca „studiul științific al minții și comportamentului” (VandenBos, 2015, p. 860).

Viața noastră mentală face parte din ceea ce suntem și, prin urmare, avem o idee despre ce înseamnă și cum funcționează. Însă, așa cum vom discuta pe parcursul prezentei lucrări (mai ales în capitolele dedicate *proceselor decizionale* și *sinelui*), adesea ne putem înșela în ceea ce privește cunoașterea noastră despre lume și despre noi. De aceea există o distincție clară între *cunoașterea comună* și *cunoașterea științifică*, observație evidentă pentru psihologi, care se ocupă adesea de subiecte ce pot fi regăsite în sfera simțului comun. Avem uneori impresia că lucrurile cercetate în acest domeniu sunt evidente, fără să realizăm că multe dintre afirmațiile din *cunoașterea comună* sunt în contradicție. Un exemplu este dictonul: „opusul se atrage” și „cine se aseamnă se adună”. În funcție de context, atunci când ne întâlnim cu un exemplu care pare că se potrivește într-una dintre cele două afirmații, ne amintim în special elemente din cunoașterea comună care pot fi afiliate exemplului. Contradicțiile și tendința noastră de a selecta informațiile care se potrivesc imaginii pe care o avem deja față de lume, sunt motivul pentru care psihologia socială contribuie la cunoașterea științifică prin analiza detaliată și *obiectivă* a fenomenelor sociale cu care ne întâlnim zilnic.

Referitor la exemplul dat, privind atracția, psihologii au descoperit că suntem mai atrași de persoanele care seamănă cu noi sau pe care le percepem ca fiind similare (Montoya et. al, 2008), ceea ce sugerează: zicala „cine se aseamnă se adună” este mai aproape de adevăr. Urmează să discutăm în detaliu despre lucrurile ce ne influențează în decizia noastră de a ne apropia de o persoană (atracția) în capitolul 11

Psihologia în era contemporană

În prezent, știința, și în special psihologia, se află într-un moment favorabil. Avansurile tehnologice actuale facilitează o analiză mai detaliată a lumii în comparație cu orice moment din istoria noastră, aducând perspective noi în ceea ce privește structura și procesele mentale, contribuind la dezvoltarea de idei și înțelegeri noi. Spre exemplu, progresul tehnologic din zilele noastre permite observarea și măsurarea la un nivel specific activitatea creierului, fapt ce a contribuit la testarea multor teorii psihologice care, până relativ recent, în lipsa acestor avansuri tehnologice, erau greu, dacă nu imposibil de validat.

Progresele și datele colectate prin intermediul tehnologiei au condus la o nouă *revoluție* în domeniul psihologiei, un domeniu care a fost marcat de mai multe astfel de *momente revoluționare* care au contribuit la rezervorul vast de cunoștințe cu care suntem familiarizați astăzi. Observațiile actuale se adaugă datelor colectate în trecut, completând multe dintre bănuielele psihologilor. Avem o idee mult mai clară, comparativ cu generațiile trecute, despre cine suntem, deși încă nu putem spune că știm totul despre cum funcționează oamenii, putem fi optimiști că în viitor vom ști și mai multe. Desigur, progresul este rezultatul muncii multor oameni, iar psihologia este doar una dintre numeroasele discipline ce au construit și construiesc în continuare realitatea pe care o trăim. Lumea pe care o cunoaștem astăzi se bazează pe cunoștințele acumu-

late de-a lungul istoriei prin munca multor oameni de știință, inclusiv psihologi. Privind acest fapt putem spune, fără exagerare, interacțiunea este esențială pentru existența umană. Prin urmare, orice știință care dorește să înțeleagă omul trebuie să aibă în vedere modul în care oamenii interacționează și cum se formează și se mențin relațiile sociale. Psihologia nu face excepție și, ca dovadă, un subdomeniu important al ei, *psihologia socială*, se concentrează asupra studiului lumii sociale.

Psihologia socială

Psihologia socială; studiul modului în care gândurile, sentimentele și acțiunile unui individ sunt afectate de prezența reală, imaginată sau reprezentată simbolic a altor oameni.

Amintindu-ne definiția psihologiei ca studiul științific al minții și al comportamentului, poate ne este ușor să ne gândim la ce reprezintă această ramură distinctă, a psihologiei sociale. Am putea adăuga definiției prezentate anterior tematica socială și spune că psihologia socială reprezintă studiul științific al minții și comportamentului social, iar definiția s-ar potrivi perfect. Domeniul este văzut cel mai des conform viziunii lui Gordon W. Allport ce definește **psihologia socială** ca „*studiul modului în care gândurile, sentimentele și acțiunile unui individ sunt afectate de prezența reală, imaginată sau reprezentată simbolic a altor oameni*” (VandenBos, 2015, p. 999). Istoria propriu-zisă a psihologiei sociale începe în 1908, deși termenul de psihologie socială a fost folosit mai timpuriu, începând cu scrierile filozofului italian Carlo Cattaneo, iar primul experiment ce poate să fie considerat un experiment tipic domeniului psihologiei sociale a fost condus de Norman Triplett, în 1898.

Să ne concentrăm asupra acestui prim studiu deoarece el urmează să aibă o influență puternică asupra domeniului.

Triplett a observat cum oamenii par să fie mai performanți când sunt în grupuri și și-a propus să testeze fenomenul prin experimente. În studiu, el a împărțit mai mulți copii în grupuri experimentale, o parte având de realizat o sarcină individuală, dar alături de alții, iar o altă parte având de făcut aceeași sarcină, însă singuri, fără alte persoane în jur. Rezultatele confirmând așteptările cercetătorului, copiii au fost mai preformați în grup. Deși acest studiu este un reper important pentru viitorii psihologi sociali, istoria oficială a domeniului nu începe cu Triplett, care, deși psiholog, nu s-a identificat ca psiholog social, ci în 1908, atunci când apar primele două cărți ce au în titlu termenul de psihologie socială, una scrisă de William McDougall, un renumit psiholog englez, iar a doua de Edward Ross, un sociolog american, preconizând, încă de atunci, diviziunea dintre psihologia socială psihologică și cea sociologică. Diferență notată în prezent și de *Asociația Psihologică Americană* ce menționează că psihologia socială „psihologică” diferă de psihologia socială „sociologică” prin accentul pus pe procesele psihologice interne în prima, în timp ce cea din urmă se concentrează pe factorii care afectează viața socială, cum ar fi statutul, rolul și clasa.

Distincția dintre cele două domenii este necesară, deoarece, deși studiază aceleași fenomene, sociologia se concentrează în detaliu asupra civilizației și comportamentului social, atât al indivizilor, cât și al grupurilor și culturilor, în timp ce psihologia socială se axează asupra modului în care indivizii gândesc, relaționează unul cu celălalt și pot fi influențați de alte persoane (Thoits, 1995).

Chiar dacă numele celor două domenii și interesul lor de bază pot sugera o asemănare, cele două domenii științifice diferă atât în abordare, cât și în metodele de cercetare preferate. Această ultimă remarcă poate fi surprinzătoare, deoarece ambele domenii, psihologia socială și sociologia, se află sub aceeași umbrelă a științelor sociale și, prin urmare, tendința

este să se folosească aceleași metode de cercetare, fie ele cantitative sau calitative.

Ca urmare, am putea afirma că cele două domenii sunt identice cel puțin în privința metodelor pe care le aplică către investigarea lumii sociale? Însă până și această afirmație este adevărată doar parțial, asta deoarece până și în privința metodelor folosite regăsim diferențe de nuanță. Diferențe ce constau în frecvența utilizării unei tehnici de colectare a datelor specifice, experimentul, în special în cazul psihologiei sociale („psihologice”), care este mai experimentală comparativ cu sociologia (Farr, 1978; Thoits, 1995).

Interesant, această distincție aparent minoră se poate spune că pornește de la o altă carte, ce asemănător celor menționate anterior, este una dintre cele mai influente lucrări ale domeniului, *Psihologia Socială* de **Floyd Allport** publicată în 1924. Dacă cartea lui McDougall (prima lucrare psihologică ce discută în profunzime domeniul) amintită anterior este puternic ancorată în biologie – conceptualizând comportamentul social ca fiind condus de caracteristici moștenite sau innăscute. Cartea lui Allport se bazează mai puțin pe crearea unei fundamentări intelectuale în științele naturale și mai mult pe adaptarea metodelor acestora. Allport pledează pentru **adoptarea obiectivității și controlului experimental**, cerând o abordare de „știință dură” în studiul comportamentului uman.

Eforturile lui Allport cât și ale susținătorilor au impulsionat disciplina mai departe de rădăcinile sale sociologice pentru a se concentra mai mult pe indivizi ca agenți ai schimbării sociale, facilitând descoperirea unor fenomene și dezvoltarea unor concepte validate și utilizate pe larg până și în prezent (precum „facilitarea socială” și „conformitatea”). De aici, respectiv din mișcarea impulsionată de opera lui Allport, se poate înțelege și motivul pentru care cele mai multe aspecte

pe care urmează să le discutăm au fost descoperite sau demonstrate cu ajutorul studiilor experimentale.

Cercetarea socială

Cercetarea în psihologia socială reprezintă o dimensiune de studiu fascinantă și dinamică ce abordează fenomenele complexe ale interacțiunilor sociale și construcției percepțiilor colective. Pe parcursul următoarelor capitole, vom întâlni frecvent rezultatele acestor cercetări, iar pentru a înțelege cu adevărat multe dintre fenomenele discutate în această carte, este esențial să aprofundăm fundamentele abordării științifice ale domeniilor sociale. **Metoda științifică** devine astfel un instrument indispensabil în călătoria psihologilor spre înțelegerea lumii sociale, oferind explicații obiective pentru întrebările cu privire la comportamentul și dinamica socială (Gauch Jr, 2002).

Procesul de cercetare debutează cu o **observație** atentă a lumii, generând întrebări ce vor fi supuse analizei științifice. De exemplu, o privire critică asupra comportamentului oamenilor de a arunca gunoiul pe jos poate naște întrebări precum „Care sunt factorii ce contribuie la acest comportament?” sau „Cum putem interveni pentru a-l schimba?”

Următoarea etapă constă în formularea unei **ipoteze**, o presupunere care oferă o explicație inițială pentru fenomenul observat. Aceasta pregătește terenul pentru realizarea unei **predicții**, în care se anticipează cum se va manifesta comportamentul în urma manipulării unor variabile specifice. Pentru a **testa** aceste **predicții**, cercetătorii folosesc **metode** precum experimentul sau ancheta socială¹

¹ Sunt multe alte metode de cercetare; însă experimentul și ancheta, sunt cele mai populare în psihologia socială, și, ca urmare, ne vom apleca doar asupra acestor două metode specifice

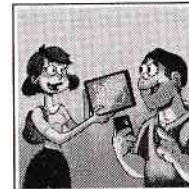
Ancheta socială se bazează pe colectarea datelor prin intermediul chestionarelor sau interviurilor aplicate unui grup selectat anterior. Este important de subliniat că rezultatele anchetelor depind de auto-raportare, fiind susceptibile la *subiectivitate* (aspect pe care urmează să îl detaliem în capitolul 5 când vorbim despre anchetele efectuate asupra *stimei de sine*). Anchetele sociale, deși, sunt convenabile (este relativ ușor să aplicăm un chestionar, mai ales acum când pot fi distribuite online) și pot conduce către identificarea *corelațiilor*, ele prezintă limitările tipice *analizelor corelaționale*.

Pentru a înțelege limitările, să aruncăm o privire asupra aspectelor ce constituie *analize corelaționale*. **Corelația** reprezentând o asociere statistică între două variabile, indicând modul în care variază împreună. De exemplu, atunci când se observă cum consumarea mai multor produse alimentare sănătoase este asociată cu o creștere a nivelului de stimă de sine; avem de-a face cu o **corelație pozitivă**. Sugerează astfel că există o tendință generală ca cele două variabile să se schimbe în același sens. Similar, când nivelul de stres scade odată cu implicarea în mai puține activități riscante, avem o altă *corelație pozitivă*. Și în acest caz variabilele sunt în concordanță, indicând că o scădere a activităților riscante este asociată cu o scădere a nivelului de stres. Pe de altă parte, atunci când timpul dedicat exercițiilor fizice crește, iar nivelul de anxietate scade, avem o **corelație negativă**. În acest caz, schimbarea într-o variabilă este asociată cu o schimbare în direcție opusă a celeilalte variabile. Este important să subliniem cum corelația nu implică întotdeauna o cauzalitate directă; cu alte cuvinte, nu putem concluziona că o variabilă cauzează schimbarea celeilalte, ci doar că există o asociere între ele.

Asta înseamnă că, deși observăm o *coevoluție* a două fenomene, nu putem determina cu exactitate dacă unul dintre ele este cauza celuilalt. Prin exemplul anterior, unde discutăm

despre relația dintre obiceiurile alimentare sănătoase și stima de sine, constatăm că există o asociere, însă nu avem suficiente date pentru a stabili direcția exactă a influenței. Cu alte cuvinte, nu știm dacă adoptarea unor obiceiuri alimentare sănătoase determină îmbunătățirea stimei de sine sau dacă, dimpotrivă, o stimă de sine mai ridicată conduce la adoptarea acestor obiceiuri.

De menționat însă; există un tip distinct de anchetă care poate oferi un *context cauzal* mai clar, și anume **ancheta longitudinală**. Aceasta implică observarea și înregistrarea datelor în mai multe puncte temporale, oferind astfel posibilitatea de a identifica *direcția cauzalității*. Prin realizarea unei anchete longitudinale, am putea observa cum adoptarea unui stil de viață sănătos în adolescență influențează starea mentală în perioada adultă (și prin urmare putem deduce cauzalitatea, știind care dintre cele două variabile conduce la apariția/dezvoltarea celeilalte). Anchetele de acest fel sunt însă costisitoare și necesită o logistică mult mai avansată și ca urmare, nu sunt atât de convenabile.

În viața de zi cu zi: Breaking news, s-a descoperit cum...

Din aceste exemple, reiese un principiu fundamental subliniat adesea în cursurile de statistică de la facultățile de profil: **corelația nu implică întotdeauna cauzalitatea**. În cazul discuțiilor anterioare despre cunoașterea comună, acest aspect devine crucial pentru a înțelege cum fenomenele pot corela între ele fără a exista, totuși, o relație directă de cauzalitate. Mass-media, deseori, prezintă corelații care sunt apoi interpretate în mod simplist, generând afirmații precum „studiile din domeniu/cercetătorii au arătat că dacă faci x, atunci se va întâmpla y”, chiar dacă, de fapt, se face referire la corelații și nu la cauzalitate.

Acest fenomen este ilustrat în mod ingenios pe o pagină web ce prezintă anual corelații între fenomene ce nu au cum să se influențeze reciproc, dar care totuși prezintă o corelație între ele. Un exemplu de pe această pagină este cum *consumul de margarină pe cap de locuitor* corelează (la o rată de 0.9; 1 reprezentând o corelație/direcție identică) cu *rata divorțurilor în Maine* (unul din statele Americane).

Încurajăm cititorul să viziteze pagina <https://www.tylervigen.com/spurious-correlations> pentru a descoperi mai multe exemple.

Experimentul și cauzalitatea

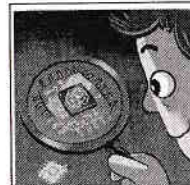
O metodă de cercetare care vizează identificarea cauzalității încă de la început este **experimentul**, reprezentând o abordare în care variabilele independente sunt manipulate în condiții controlate, cu scopul de a observa efectele asupra variabilelor dependente. Prin manipularea atentă a acestor variabile, cercetătorul își propune să identifice cauzalitatea, având capacitatea de a controla și elimina o variabilă pe care o consideră cauzală în diferite condiții, asigurându-se că este, într-adevăr, cauza fenomenului observat.

Experimentele se bazează pe un principiu esențial al științei, acela al **infirmării ipotezei**. În momentul formulării unei ipoteze, devine imperativ să căutăm să o respingem, nu să o confirmăm. Această abordare specifică se concretizează în experiment prin manipularea variabilei de interes. De exemplu, să presupunem că dorim să studiem efectul exercițiilor fizice (x) asupra nivelului de anxietate (y). Putem crea două condiții distincte în două grupuri diferite: un grup în care participanții fac exerciții fizice regulat și altul compus din persoane ce nu practică sport. Observăm apoi dacă nivelul de anxietate (y) scade doar în primul grup (cel cu exerciții fizice), ceea ce ar confirma presupunerea inițială. Dacă însă nivelul de anxietate este prezent la un nivel similar și în al doilea grup, ipoteza inițială este infirmată, indicând faptul că există și alte

variabile care influențează nivelul de anxietate, iar exercițiile fizice nu sunt printre acestea (bineînțeles este un exemplu, între exercițiile fizice și anxietate există o corelație negativă demonstrată – nivelul de anxietate în general scade odată cu practicarea sportului).

Simplificând, experimentul ne oferă o modalitate controlată de a evalua dacă *variabila independentă* (în acest caz, exercițiile fizice) influențează *variabila dependentă* (nivelul de anxietate) într-un mod care depășește simpla corelație, având posibilitatea de a indica *cauzalitatea*.

Pentru a ne asigura că variabila pe care o investigăm este într-adevăr cauzală, este de asemenea necesar să se asigure că participanții sunt *aleator* selectați și repartizați în mod complet aleatoriu pentru a evita influențele nedorite și pentru a asigura obiectivitatea rezultatelor (Myers & Hansen, 2011). Bineînțeles, nu toate experimentele investighează relația doar dintre două variabile, odată cu evoluția cercetării, experimentele cu variabile multiple devin din ce în ce mai complexe, oferind cercetătorilor posibilitatea de a explora interacțiunile dintre mai mulți factori și, mai ales odată cu avansul tehnologiei medicale, de a include variabile biologice, precum bătăile inimii, în contexte sociale.

În detaliu: Un experiment cu păpuși?

Pentru a înțelege mai bine experimentele, aruncăm o privire asupra unui experiment renumit din psihologie – Experimentul *Bobo Doll* (în română: *Păpușa Bobo*), realizat de Albert Bandura în anii 1960, care a demonstrat cum copiii învață comportamentele prin observație și interacțiune. Scopul principal a fost să investigheze